

De Watervraag van de (Noord-Brabantse) Natuur

In opdracht van Brabants Landschap, Staatsbosbeheer, Vereniging Natuurmonumenten en de Brabantse milieufederatie is het onderzoek 'Een verkenning naar de watervraag van de Noord-Brabantse natuur' uitgevoerd (7-10-2020).

Zie:

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwibqvCp1ZbtAhUB6aQKHckCD_4QFJA_AegQIBhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.brabantslandschap.nl%2Fassets%2Fuploads%2Fdocumenten%2FEen-verkenning-naar-de-Watervraag-van-de-Noord-Brabantse-Natuur-LR-BL.pdf&usq=AOvVaw1hkuPIJZqm7G1EhmRHMoAD

We presenteren hier de ons inziens belangrijkste delen uit het rapport (in blauw; soms iets ingekort; hier en daar door ons gemarkeerd). Voor degenen die onze nieuwsbrieven over droogte en de noodzaak tot klimaatadaptatie gelezen hebben, zullen diverse zaken bekend voor komen, o.a. het feit dat grondwateronttrekking een grote rol speelt bij de verdroging.

Monitoring van de verdrogingsbestrijding laat zien dat de natte natuur nog steeds onder druk staat en dat de doelen nog niet zijn gehaald.

Brabant heeft, vooral wat betreft de natuur, een onbalans in het grondwater. Circa 260 miljoen m³ water vult jaarlijks de grondwatervoorraad aan. De jaarlijkse onttrekking voor drinkwater, industrie en beregening omvat onder gemiddelde omstandigheden meer dan 270 miljoen m³ water. Daarnaast zijn er nog de kleine onttrekkingen (van agrariërs, burgers en gemeenten) van naar schatting zo'n 20 miljoen m³/jaar.

WBdP: De jaarlijkse onttrekkingen zijn dus groter dan de aanvulling van het grondwater en dat veroorzaakt dat de grondwaterstand steeds verder daalt.

In droge jaren (zoals 2018) onttrekt met name de landbouw veel meer grondwater voor beregening dan gemiddeld: in 2018 100 miljoen m³ in plaats van in een gemiddeld jaar 40 miljoen m³. De grondwateronttrekking wordt dan (tijdelijk) meer dan 330 miljoen m³. De onbalans kan in een droog jaar oplopen tot tientallen miljoenen m³.

De onbalans is zichtbaar in dalende grondwaterpeilen, gebrek aan voldoende kwel en te lage beekafvoeren, of droogval. Vooral de natuur lijdt daar onder, maar het kan ook een probleem vormen voor de productiviteit van de landbouw. Vooral de zomersituatie is zorgwekkend.

WBdP: deze onbalans geldt niet alleen voor Brabant, maar evenzeer voor Limburg en voor (vrijwel) alle hoge zandgronden in Nederland.

Om de gevolgen van verdroging en klimatologische droogte voor de natuur te bestrijden moet het watersysteem opnieuw worden vormgegeven en het grondwatergebruik worden verminderd en/of moeten andere waterbronnen worden gezocht.

De gevolgen van (klimatologische) droogte zijn extra groot in de al verdroogde gebieden, omdat daar de 'buffer' (veerkracht) aanzienlijk is verkleind of verdwenen. Deze 'buffer' bestond uit decimeters hogere grondwaterstanden, waarvan de voorraad in het voorjaar en zomer veel geleidelijker dan nu 'leegliep'. Dit omdat het ontwateringssysteem relatief extensief was en de bodems van greppels, sloten en beken veel ondieper (t.o.v. maaiveld) lagen. Hierdoor werd grondwater veel minder dan nu gedraineerd. Omdat nu in de zomer het grootste deel van greppels, sloten en soms beken droog staat, zal het grondwater uitzakken in de richting van het laagste drainageniveau (oppervlaktewaterpeil), versterkt door de wegzijging naar diepere watervoerende pakketten t.g.v. grondwaterwinning. In de zomer heeft de onttrekking voor beregening hierbij een grote rol.

Bij herstel van het (grond)watersysteem, in het bijzonder voor herstel van grondwaterafhankelijke natuur, bestaan de volgende zoekrichtingen:

Een verkenning naar de Watervraag van de Noord-Brabantse Natuur

- Het realiseren van een structurele, provincie-brede verhoging van de grondwaterstand. Om dit te bereiken moeten slootbodems worden verhoogd, maar ook de dichtheid van het drainagesysteem (sloten en drainages) worden aangepast. *P.S.: een structurele provincie-brede verhoging van de freatische grondwaterstand met 10 cm vergroot de grondwatervoorraad met ca. 100 miljoen m³.*
- Kwel-afhankelijke natuur is er ook bij gebaat als in een significant brede bufferzone langs deze natuurgebieden de grondwaterstand extra wordt verhoogd. Hierbij neemt ook de toestroom van ondiepe kwel langs de beekdalranden toe en zal ook de kwaliteit van dit water op termijn verbeteren.
- Beekpeilverhoging (door bodemverhoging en herstel meandering) zorgt dat de aangrenzende beekdalen minder worden gedraineerd en zorgt voor structureel hogere grondwaterstanden in de aangrenzende natuurgebieden.
- Bijna de gehele aanvulling van de watervoerende pakketten wordt gebruikt door waterwinning, industrie en beregening. Daardoor blijft er heel weinig over voor kwel en beekafvoer vanuit deze pakketten, en dan vooral tijdens droge perioden. Een oplossing voor dit verdelingsvraagstuk ligt in het verkleinen van de grondwateronttrekking, vooral in de zomerperiode. Naast de eerder genoemde oplossingsrichtingen valt hierbij te denken aan een aanpassing van het landgebruik en bijvoorbeeld aan druppelirrigatie. Ook bodemverbetering kan een bijdrage (regenwater vasthouden) leveren.
- Lokaal kan de grondwateraanvulling worden verhoogd door meer water te infiltreren in stedelijk gebied, de landbouw minder intensief te maken, bosvorming, infiltratie van regenwater in beregeningsputten, en grootschalige infiltratieplassen aanleggen.
- Er kan gezocht worden naar locaties waar extra grondwatervoorraden voor lokaal gebruik kunnen worden gerealiseerd. In principe zijn dit gebieden met een diepe grondwaterstand, waar relatief gemakkelijk het winteroverschot van bijvoorbeeld beken kan worden geïnfiltreerd. Deze grondwatervoorraad zou dan kunnen worden gebruikt voor irrigatie, i.p.v. het grondwater en zo de druk op het grondwater verminderen.

De maatregelen om natte natuur te herstellen kunnen, mits goed ontworpen, waarschijnlijk ook helpen de watervraag voor de landbouw in te vullen en helpen bij het verminderen van hittestress.

Droogte is een politieke keuze

De kern van het probleem wordt, behalve in het bovenstaande en in onze vorige nieuwsbrieven, ook zeer treffend weergegeven in deze **tv-uitzending van Nieuwsuur van 30-9: 'De verdroging van Nederland is vooral een keuze'**. Uiteengezet wordt dat het beleid er al heel lang op gericht is om water af te voeren, ten gunste van de landbouw, met grote schade aan natuur en infrastructuur (verzakkingen) tot gevolg.

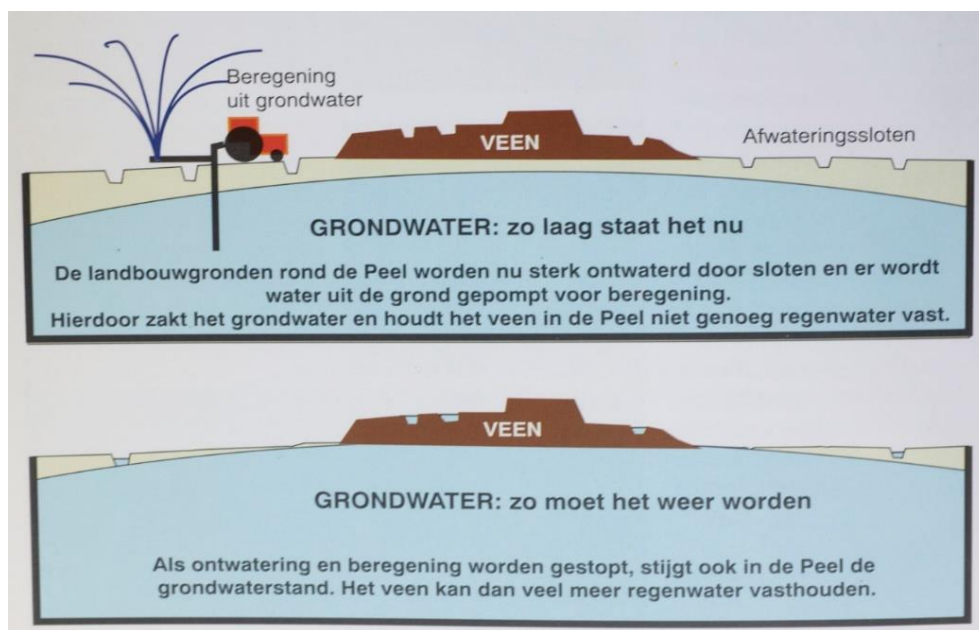
Zie:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjR0MzOk5btAhWCC-wKHT9UDDYQFjAFegQIBhAC&url=https%3A%2F%2Fnos.nl%2F%2F2350493&usq=AOvVaw0d3SF0S5Ed90YwJNfQRyPG>

Ook de **radio-uitzending van Reporter Radio van vandaag, 22-11**, is de moeite waard:

<https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwimw8LzhJftAhXh1uAKHbPIBvsQFjABegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.nporadio1.nl%2Freporter-radio%2Fonderwerpen%2F68119-2020-11-22-droogte-is-eeen-keuze&usq=AOvVaw3wnfgKswpl170zC6wmoUES>

*De drie hete zomers die Nederland de afgelopen jaren teisterden, leggen een oud probleem bloot: Nederland verdroogt. En dat komt niet door klimaatverandering. **Droogte is een politieke keuze, zeggen onderzoekers. En er valt wat aan te doen, maar we moeten wel opschieten.***

Een plaatje uit het inmiddels al 22 jaar oude WBdP-educatieboekje 'De Peel moet natter'. (Helaas nog steeds actueel.)